‘మనవర్తి కాదు, మైనరు వాటా’

చిత్రం ఏమిటంటారా! అహం ఉంటేనేకాని ఆట సాగదు. మోతాదు జాస్తిఅయితే మోజు తప్పుతుంది.

‘వాళ్ళకీ వాళ్ళకీ సరిపడని సంగతులు ఏమైనా ఉంటే, ముఖాముఖీని, ‘నువ్వా?, నేనా?’ అని కుస్తీ పట్టేయ్యాలి. లేకపోతే గుక్కెడు నీళ్ళు గుడ్లల్లోనే దిగమింగెయ్యాలి. అంతేకాని ప్రాధేయపడుతూ కాళ్ల దగ్గిరకు వచ్చిన అతగాణ్ణి వేళ్ళతో తోసెయ్యడం ఏం అంత ఘూరానాగా ఉంది’ అన్ని కన్నవాళ్ళూ, విన్న వాళ్లూకూడా ముక్కుమీద వేలేసుకున్నారు, జోగమ్మ గారి జోరుకి.

ఆవిడేనా తెలివితక్కువదేమానంటే—చూడండి - పదిమంది పిల్లలతల్లి. పసిపిల్లల ఉగ్గుపాల దగ్గరనుంచీ ప్రతీవిషయం ఆవిణ్ణి సంప్రదించకుండా చెయ్యరు. గ్రామంలోని మహిళావతంసాలు. అయితేఏం ?ఆవిడ ‘అహం’ అతిచారదోషాన్ని పొందింది. తాను గుమ్మం దిగదు. తనదగ్గిరకి అందరిని రప్పించుకుంటుంది. తాటాకులు కట్టి వెనకనే ‘యిసుళ్లో’ అంటుంది.

* * *

జోగమ్మగారి జోడు విశ్వనాథం. శుద్ధ అమాయిక జీవుడు. సహజమే కాదండి. ఎడ్లజతలోనైనా ఒహటి అందగాడు. ఒహటి పనివాడు. అమ్మగారు నట్టింట అడుగుపెట్టింది అగాయితు, పట్టణవాసం. చూసిందల్లా కొనడం. కావలసినదల్లా కొనిపించడం ఆమె మతం. పైగా ఆయేటా, యీయేటా, కని పెంచేతత్వం. గ్రహచారం మారింది. ఉన్నది తరిగింది. ఊహ బలిసింది. చేతికందిన పెద్దబ్బాయి తల్లిపోలిక. ఇక ఆడపిల్లల విషయమంటారా? పురిటికివచ్చే దొకామె. పురుడు పోసుకుని, అత్తింటికి తర్లివెళ్ళే పిల్లతల్లి ఒకామె.

* * *

పెద్దబ్బాయి దినచర్య ముప్పూటా పీటవిరిగేటట్టు బస్తాబందీచేయడం. రకరకాల ముస్తాబులు. అంట్లు తోమే ‘ఎల్లి’ దగ్గరనుంచి అతిమర్యాదస్తురాలివరకు ఆయన పలుకరించని వాళ్ళుండరు. పల్చపల్చగాపరువు మంటబెట్టని వాళ్ళుండరు. కోర్టువిషయాలలో సలహాదారు. పార్టీలలో కక్షిదారు. మొగుడు పెళ్లాల తగవులలో మధ్యవర్తి. తల్లీ పిల్లల కలతల్లో తక్కెడ. అప్పసెల్లెండ్ర ఆర్భాటాల్లో ‘అత్తీసరు’ (అస్పీసరు). ఎడ్డెజాతికి ఏజంటు. అధారిటీకి అత్తగారు. ‘ప్లేటు’కి పిడుగు.

లక్ష్మి ఆయింటి పెద్దకోడలు. సంసారికి ‘అందం అంటె ఎక్కడికి’ అనుకుంటే ఆక్షేపణకు అవకాశంలేని చక్కదనం. ఇంట్లో అలుకులదగ్గరనుంచి కుంభం విస్తట్లోకి అమర్చే పర్యంతం చాకిరీ ఆమెదే: చిన్నపిల్ల అవడంచేత తెలిసీతెలియకుండా కించిత్తు నోరువిప్పితే అత్తగారి ‘అర్ధినెన్నులు.’ బాబుగారి బజాయింపులు: ఆడపడుచుల అదమాయింపులు. మండలివారి మందలింపులు కూడాను.

జోగమ్మగారి నేస్తురాలు, సోంభొట్లుగారి సామి దేవమ్మ: పూర్వాచారంలో నవనాగరికమిళాయింపు. మాటల్లో వెకిలితనం. చేతలలో చిలిపితనం.

సోంభొట్లు, కూతకీ మేతకీ కూడా బంటు. పైసా కోసం పాకులాడే తత్వం. జీవితములో ఏకొంచమైనా అనుభవించాలని ఉబలాటం ఉందేమోకాని, అదే అలవాటు అయితే జీవితాంతం చప్పబడుతుందేమో నని కంగారు, కలవరపాటున్నూ; ఆశఉంది కాని అజీర్ణభయం. ‘తృప్తాస్మః’ అంటాడుగాని నాలిక చివర మాట కాని నాభిదగ్గరది కాదు. ఏమైతేనేమి యిప్పుడు నాలుగు రాళ్ళు, నాలుగు కాయలు కలవాడు.

* * *

ఓనాడు.

మధ్యాహ్నం రెండుగంటలు కొట్టారు. అచ్చట్లకి ముచ్చట్లకి అమ్మలక్కలు, జోగమ్మగారి అరుగుమీదకి చేరారు.

జో:—నూరమ్మగారు ఎప్పుడో దిగింది ఊళ్ళోకి.

సో:—కోడళ్ళు యింకా అత్తగారిదగ్గరే ఉండాల్సింది. ఏం బావుకుందామని వచ్చిందో కాని. కోడలికీ తనకీ పస్తాపత్తకంగదా. ఈవిడచేతి ప్రసాదం ఆవిడ ముట్టదు. ఆవిడ వండుతే యీవిడికి పనికిరాదు.

జో:—మరి ఎల్లా ఏడుస్తున్నారు ఓ యింట్లో?

సో:—అత్తగారు మధ్యాహ్నం మడికట్టుకుంటుంది పొడిఅన్నం రాత్రికి మాత్రేసుకుంటుంది కోడలు రాత్రి వండుతుంది. మర్నాటికి ఆవిడ నిలవేస్తుంది. మొగాళ్ళకేం తెలుస్తాయి. తెలిసినా నోరు నొక్కుకుంటారు. కడుపు చింపుకుంటే కాళ్ళమీదే పడుతుందని.

జో:—వాళ్ళనే అనుకోనక్కరలేదు. ఉపవాసాలు చేసే అత్తగార్లూ ఉన్నారు. కష్టపడే కోడళ్ళూ ఉన్నారు. మాయింట ఆబాధలేదు ఓవేళ కాస్త అన్నంమిగిలినా, పిల్లలు ఎవరూతినరు. మాలక్ష్మమ్మ దెయ్యం ఉందికాదూ? ఆవిడకే నైవేద్యంపెట్టాలి.

సో:—అన్నట్లు లక్ష్మమ్మని పుట్టింటికి పంపుతారా పురిటికి?

యింకోఆమె:—పురిటికేనా పంపరేమిటి?

జో:—ఎక్కడికి వెడుతుంది వల్లకాటిలోకి? ఆ పీనుగులు మనకి యింకా సొమ్మివ్వాలి. యిక్కడికి నాలుగేళ్ళయింది. పైసావసూలులేదు. ఆవ్యాపారం దమ్మిడీపైసలకోటి పైసలవ్వాలి. యీవిడ గుమ్మం కదలాలి. మావారన్నారా—ఒట్టి మొద్దుస్వరూపం - అబ్బాయి ఉన్నాడంటే, వాడికేం తెలుసు పుల్లయ్య! ఇంక అన్నింటికీ నేనే ఏడవాలి. పోనీ మొగుడన్నవాడు 'ఏమర్రా! నాడబ్బుయిచ్చేదా? ఇవ్వందా? లేకపోతే మీపిల్లని మీరు తీసుకుపోండి నాకక్కరలేదు. కావలిస్తే యింత మనవర్తిపడేస్తాను, అని బెదిరించాలి. ఏమీలేదు. 'నాకేం తెలుస్తుంది. మా అమ్మని అడగండ'ని నానెత్తిమీద బరువేస్తాడు. నేనే అనాలి. నేనే పడాలి. ఇంతకీ వచ్చిందేమైనా ఉంటే, తనూ పెళ్ళామూ కులుకుతారుగాని, నాకేమైనా ఓచిల్లిగవ్వైనా యిస్తారా? రవ్వారట్టూ గంగానమ్మది, అట్టూ పెట్టూ అసాదివానిదిన్ని.

సో:—ఆడపిల్లలు కలవాళ్ళం, మనకు యిలాంటి పట్టుదలలు కూడవండీ.

జో:—చాల్లెద్దురూ చెప్పారూ? వచ్చేవోటు కనకనే నిక్కచ్చి చెయ్యడం. లేకపోతే వారిచ్చేదేమిటి? మనం పుచ్చుకునేదేమిటి? మన్నూ, మశానమూను.

* * *

'ఏమయ్యోయ్, ఆట్టే పదిమాటలదాన్ని కాను. నాకు రావలసింది యిక్కడపెట్టు. నీచెల్లెల్ని తీసికెళ్ళు. మళ్ళీ పంపకపోయినాసరే. మావాడికి యింకోదాన్ని చూసుకుంటాము. పెళ్ళికాకుండా ఉండదు.'

'రామ! రామ! ఎంతమాటన్నారండీ! అత్తగారూ!—మాపిల్లనిగురించే మీకు సొమ్మయిచ్చే ఏర్పాటు. కొంత యిచ్చాము. రోజులు తారుమారయ్యాయి, కన్నుపొడుచుకున్నా, కానీ కనిపించడంలేదు. మీకు యివ్వవలసిన మిగతాబాకీక్రింద మీరు కోరినంతభూమి వ్రాయించుకోండని, బ్రతిమాలుతూంటే, మీరు 'పట్టిన కుందేటికి మూడేకాళ్ళంటే' ఎల్లాగండీ అమ్మా!' అన్నాడు సుందరం - లక్ష్మి అన్న - పురిటికి చెల్లెల్ని తీసుకువెళ్ళటకు వచ్చి.

జో:—'ఇదిగో! పిచ్చిగా నాతో పదిసార్లు చెప్పక్కరలేదు. మీభూమి, గంగలో కలుపుకోండి. నాడబ్బు నాకు పారెయ్యి. అంతలేనివాళ్లు ఆనాడే చెప్పకపోయారూ? మీపిల్ల మీయింటిలోనే ఉండును. అంతగా ఏడిస్తే యింతమనవర్తి పడేద్దుము. ఏరుదాటి తెప్పతగలేసే మచ్చని తెలుసుకోలేకపోయాం.'

'అత్తగారూ! కోప్పడకండి. అందరమూ సంసారులమూ, పిల్లలుకలవాళ్ళమూనూ. మాఅమ్మ, మాచెల్లెల్ని చూడాలని కంటికీ నేలకీ ఒకటే ధారగా ఏడుస్తూంది. ఒక్కమాటు ఆవిడకు చూపించి, మీశలవుప్రకారం, ఎప్పుడు తీసుకురమ్మంటే అప్పుడు తిరిగి అప్పగించి వెడతాను. ఆడపిల్లలకి పుట్టింటి అపేక్ష తుడిచేస్తే మాత్రం పోతుందా? కాదని ఎప్పుడూ పుట్టినింటే ఉండడం ధర్మమా? నాప్రార్థన అంగీకరించండి - దయ

యుంచి ఒక్కసారి పంపండి!'

'చూడు, ఒసేవ్వప్! నేచెప్పదలచుకున్నది చెప్పే శాను. ఇంక నాతో వాదించకు. మొదలే చెడుతుంది. అయ్యయ్యో యిదేమి గ్రహచారమయ్యా మాకు?—సొమ్మూలేదు వడ్డీలేదు. పైగా ఊరపందిని మేపినట్టు ముప్పూటా కూచోపెట్టి మేపుతున్నాము. ఇదో దండుగ కూడాను. సొమ్మూపోయి, శనీకట్టింది.'

'అయితే యిక మామీద మీకు దయరాదూ?'

'దయఏమిటి నీశ్రాద్ధం - ఘొమ్మంటూంటే'

'ఏమండోయ్. బొత్తిగా తీసెయ్యకండి'

'ముందు గుమ్మందిగు'

'చిత్తం - శలవు.'

'చావు - ఏమేవ్ - మీవాడితో గనక మాట్లాడావా కొంపలోంచి అవతలకి యీడ్చేస్తా-'

* * *

రోజులు గడిచాయి.

ఓనాడు.

సాయంత్రం అయిదుగంటలకి టపావాడు విశ్వనాధంగారికి ఓ ఉత్తరం యిచ్చిపోయాడు.

'ఏమేవ్! ఎంచేస్తున్నావు?'

'ఏం?'

'మణి ఉత్తరంవ్రాసింది'

'ఏమని?'

'వచ్చి తీసుకువెళ్ళమని'

'పాపం! బిడ్డ...'

'పురిటిరోజులుట'

'ఇదేమి విడ్డూరం. పిల్లకింకా మొన్నటి కార్తీకానికే కాదూ. ఏడాది వెళ్ళింది.'

'విడ్డూరం ఏమిటి...తల్లిపోలిక'

'ఊఁ...సరే! - ఇదో అద్వైతం!

'వెళ్లాలా? అక్కర్లేదా? ఇంతకీ.'

'అయ్యో! ఎంతమాట! మొహంమీద పేడనీళ్లు చల్లరూ, తీసుకురాకపోతే?'

'లక్ష్మికికూడా నెల్లు నిండాయి కాబోలు.'

'ఆ, ఈ పెద్దమ్మకి రోజులే'

'మరి యిద్దరికీ చెయ్యగలనా?'

'పోనీ! పంపినట్టూ ఉంటుంది, మాట దక్కినట్టూ ఉంటుంది దానివాళ్ళకి రాయండి వొచ్చి తీసుకు వెళ్ళమని.'

'బొట్టుపెట్టి పిలిస్తే భోజనానికి వెళ్ళక, మూకు డట్టుకు ముద్దకి బయలుదేరింది యిల్లాలు'

'బాగుంది. కథ అడ్డంతిరుగుతే ఏంచెయ్యమూ?'

'అంచేతే - దూరాలోచన కావాలన్నారు'

'దూరాలోచనచెయ్యక, దురాలోచన చెయ్యలే దెవ్వరూ!'

'సరేలే! వొట్టి హాస్యా, హాస్యామనిషివి. కాదలచిన కార్యాన్ని గంధర్వాలే తీర్చారు!

* * *

ఇంకో కొన్నిరోజులతరవాత.

పుల్లమ్మ బింది చంకనెట్టుకుని చెరువుకు పోతూంటే 'నేనూ వస్తాను ఉండవే' అంది .పొరుగింటి వెంకమ్మ.

వెం:—ఏమి టాగొడవ? రాణీగారికి చెలికత్తెకీపడింది.

పు:—ఏమీ లేదండీ! సోమిదేవమ్మగారు ఉట్టి లేకి మనిషి. జోగమ్మగారు కూతుర్ని పురిటికి తీసుకురావడానికి వెళ్ళింది. పెళ్ళికివెడుతూ పిల్లిని చంకబెట్టుకెళ్లారన్నట్టు, యీవిణ్ణికూడా తోడు కెళ్లింది.

వెం:—ఔనులే, జంటవిడితే, జానికితాడు అంటుకోవడ మెల్లాగ?

పు:—అల్లాగే ఉంది కూతురింట్లో ఎంతకాదన్నా, వియ్యపురాలు వెడితే, ఓగుడ్డపెట్టరూ? తీరా యీవిడ కట్టుకోబొయ్యే సమయానికి, సోమిదేవమ్మ, శకునపక్షిలాగ, బుగ్గలు పొడుచుకుంటూ అయ్యో కూతురింటో కొత్తగుడ్డ కట్టగూడదండిట.

వెం:—సరి సరి! దీని మేర్భానీమండ.'

పు:—లోపల పీకుతున్నా, లేచొచ్చారు. మొన్న, సోమిదేవమ్మ మొగుడుతో 'తంపి' పెట్టి బండేనా చూసుకోక తీర్థానికెళ్ళినట్టు, కాలినడకని బయలుదేరి కూతురింటికెళ్ళింది. సరే కూతుర్ని మాటి

బయలు దేరుతోంటే—వాళ్ళు మర్యాదస్తులు—యీవిడికికూడా ఓమూడుచుక్కలచీర కట్ట బెట్టారు. చిలకలా యీవిడ కట్టుకొచ్చింది.

వెం:—ఆవిడకి సారం చెప్పి యీవిడ చేసిందేమిటి.

పు:—అదే మిగిలింది. దానికోసం యిద్దరూ చీపుళ్లు ఆడించుకోడం దగ్గరకి వచ్చింది.

వెం:—సరేలే! బాగా నేవుంది. తొడి బెంకలు విడ్డాయి. అయితే జోగమ్మకోడలికి పురుడువచ్చిందేమో!

పు:—ఆ అన్నమాటే, మొగపిల్లాట్ట. వీళ్ళకి ఓమూ క్కైనా రాయిలేదు. మొన్నటిదాకా, వేపించి వే న్నీళ్ళు చల్లారు వాళ్లు తిరగేస్తున్నారు. తప్పే ముంది.

వెం:— కాపురానికి పంపుతారా ?

పు:—అదేమన్నమాట - నిండు కాపురానికి నీళ్ళొదులు కుంటారా ? అయినా రచ్చకెక్కితే కాని రాజీపడ రదు. చూశారా ? కోడలుఅన్నగారువస్తే అనరాని మాటలన్నీ అని, భోజనమేనా పెట్టకుండా, గుమ్మం దిగేదాకా పరవళ్ళు తొక్కింది.

వెం:—అవును, చూశాము కదూ !

పు:—యీసోమిదేవి ఏంచేసిందనుకున్నారూ ? అత గాణ్ణి ఆపూటకి ఉండమని ఆపి, తీరా భోజనాల వేళవస్తే, తలుపేసుకు, కూచుంది. గొంతు పగిలే ట్టు అతగాడు కేకవేసినా, మరి పలకదు. తీరా మాయింట భోజనానికి పిలిచారు. భోంచేస్తూంటే ఆమూసివాయనపు పేరంటాలువచ్చి ‘అయ్యో, ఎంతసేపటికి రాలేదని, చూసిచూసి కళ్లు కాయలు కాచాయి’ అని వొగలుమరిగింది.

వెం:—అబ్బో! ఆవిడ ఒకపులపిల్లి—వగలమారి వంకా యానూ.

*   *   *

‘నాయనా! మనమీద తప్పుఉండకూడదు. తిడితే తిట్టింది. ఆడపిల్లవాళ్ళము. వెళ్ళి భారసాలకి రమ్మని చెప్పిరా’ అంది అచ్చమ్మగారు - లక్ష్మితల్లి - సుంద రంతో.

‘అమ్మా! ఏమిటి, నీభ్రమ. బావగారువచ్చి, బావ గారి కొడుకు మంచంమీద వానడానికి సిద్ధంగా ఉంటే, చచ్చిన అన్నగార్ని చూడటానికేనా కొడుకుణ్ణి వెళ్ళనివ్వని, యిల్లాలు, మన దీనాలాపాలువిని, వరం ప్రసాదిస్తుందా ?’

‘ఆవిడ ఎల్లాంటిదైతేం ? బాబూ యిప్పుడు మన పని. లేకపోతే లోకం కాకులు గుడ్లని పొడిచినట్టు, మనల్ని పొడుస్తుంది.’

‘అమ్మా, నన్ను వెళ్ళమంటావు. నేను వెడతాను. అక్కడ ఆవిడ చింతకాయలు దులుపుతుంది. నాకు చుర్రుమంటుంది. అప్పుడు మమకారం తెంపుకుని మా టకి మాట అందివ్వవలసివస్తుంది......’

‘తొందరపడకు నాయనవుకాదూ వెళ్ళుమరీ...’

*   *   *

‘మళ్ళీ మీగుమ్మం ఎక్కవలసి వస్తుంది కాదండోయ్, అత్తగారూ !’

‘ఎందుకుతప్పదూ, తప్పించుకుంటే.’

‘యీసారి మీపనిమీదే వచ్చాను. మీకు మన మడు పుట్టాడు. తమరందరూ దయచేసి బాలసార చేసుకుని, మీమనమణ్ణి, కోడల్ని, తీసుకు తెచ్చు కోండి.’

‘ఇప్పుడేం తొందర. మీముచ్చట తీరేదాకా ఉంచు కోండి.’

‘బీదవాళ్ళం. అదీ చెయ్యాలేము. పైగా మాము చ్చట్లు, ఎప్పటికప్పుడు తీరుతూనే ఉన్నాయి.’

‘భారసాలకు భావమరదికి కట్నం ఏమిటి? మేనల్లు డికి ఏంనగ లెట్టారు? ఏంపెడతారు.’

‘సంసారులము. సామాన్యులము. తమకోరికలుతీర్చే స్థితిలేదు

‘అయితే బారసాలావద్దూ, బండలూవద్దు. మీపిల్లని, మీయింటిలోనే ఉంచుకోండి !

‘అత్తగారూ ! ఇవి వెనకటిరోజులుకావు మీపిల్ల మాకు వద్దు. కావలిస్తే మనవర్తి పారేస్తాము’ అని శెల విప్పటానికి. ఈపైనవచ్చేవి మైనరువాటా తగువు. ఆలోచించండి. శెలవు.’

—కడియాల కామేశ్వరరావు.